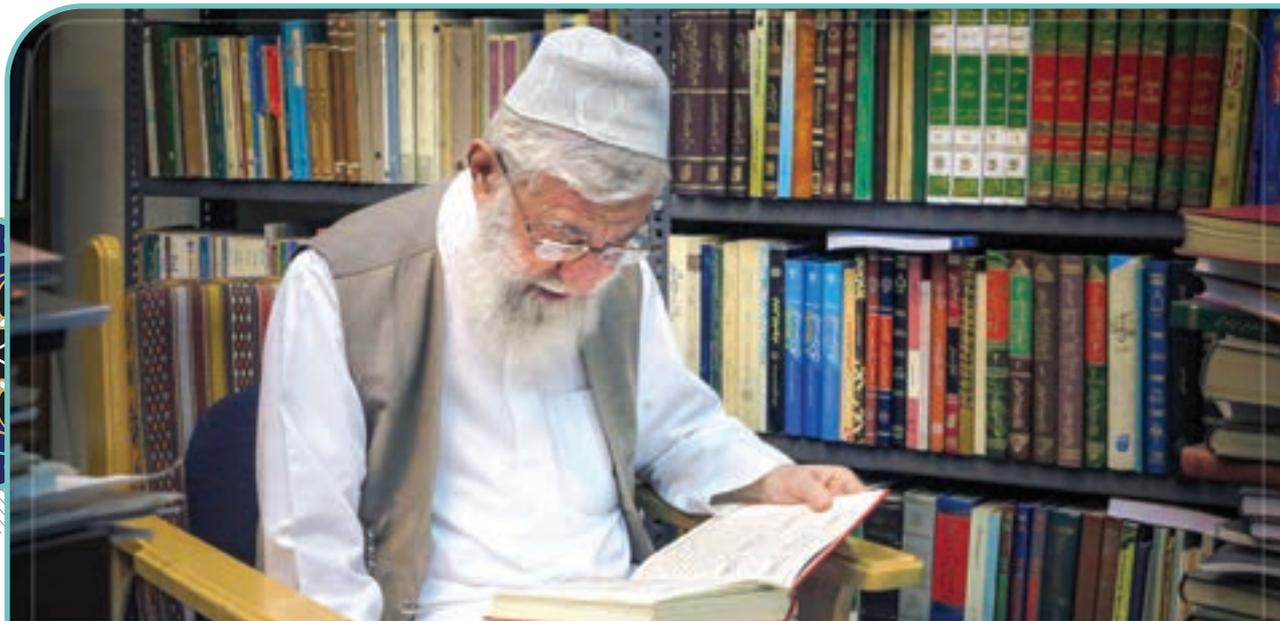

قرآن در زندگی شخصی و اجتماعی ایشان حضور واقعی داشت

شماره قرآن

از نظر من یکی از ویژگی‌های برجسته رهبر معظم انقلاب این بود که قرآن در زندگی شخصی و اجتماعی ایشان حضور واقعی داشت. ایشان با قرآن فکر می‌کردند، با قرآن تصمیم می‌گرفتند و حتی در اداره امور کشور نیز از هدایت‌های قرآنی الهام می‌گرفتند. این موضوع را می‌توان در سخنان، مواضع و حتی در نوع نگاه ایشان به مسائل مختلف مشاهده کرد.

به یاد دارم که حتی در سال‌های سخت جنگ تحمیلی، با وجود مشکلات اقتصادی فراوان، جلسات و محافل قرآنی ایشان تعطیل نشد. شاید در آن اوضاع بسیاری تصور می‌کردند که پرداختن به برنامه‌های فرهنگی و قرآنی اولویت کمتری دارد، اما ایشان معتقد بودند که اتفاقاً در همان اوضاع سخت باید ارتباط جامعه با قرآن تقویت شود.

پس از پایان جنگ نیز طرح‌ها و برنامه‌های متعددی در حوزه قرآن مطرح شد؛ از جمله طرح‌های گسترده حفظ قرآن، برگزاری کرسی‌های قرآنی و هم‌چنین شکل‌گیری شورای عالی قرآن. این اقدامات نشان می‌داد که توجه ایشان به قرآن محدود به یک حوزه خاص نیست، بلکه همه ابعاد فعالیت‌های قرآنی را در برمی‌گیرد.

موضوع دیگری که همواره در سخنان ایشان دیده می‌شد، توجه به نقش مردم در گسترش فرهنگ قرآنی بود. ایشان بارها تأکید کردند که اگر مردم وارد میدان فعالیت‌های قرآنی شوند، سرعت پیشرفت در این حوزه چند برابر خواهد شد. در واقع، قرآن کتابی برای همه مردم است و اگر مردم احساس کنند که این کتاب به زندگی روزمره آن‌ها مرتبط است، ارتباطشان با قرآن بسیار عمیق‌تر خواهد شد.

در جلسات مختلف نیز بارها دیدیم که ایشان با استناد به آیات قرآن یادآوری می‌کنند که قرآن کتاب بیداری و هدایت است، اما همه انسان‌ها از این هدایت بهره‌مند نمی‌شوند. این مسئله نشان می‌دهد که در کنار نزول قرآن، آمادگی روحی و فکری مخاطبان نیز اهمیت زیادی دارد. به باور من، در دل فرهنگ و اعتقادات مردم ما ظرفیت‌های بسیار بزرگی برای هدایت و رشد وجود دارد. اما بسیاری از این ظرفیت‌ها هنوز ناشناخته مانده‌اند و به درستی مورد استفاده قرار نگرفته‌اند. اگر بتوانیم این ظرفیت‌ها را فعال کنیم، جامعه می‌تواند بیش از پیش از برکات قرآن بهره‌مند شود.

نگاه رهبر معظم انقلاب به حضور مردم در عرصه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی نیز ریشه در همین نگاه قرآنی داشت. همان‌طور که امام خمینی^(ع) با تکیه بر ایمان و باورهای مردم درباره قرآن و اهل بیت^(ع) توانستند انقلاب اسلامی را به پیروزی برسانند، امروز نیز ادامه این مسیر با اتکا به همین سرمایه عظیم مردمی ممکن است.

درحقیقت، اگر به تجربه انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس نگاه کنیم، می‌بینیم که همین مردم بودند که با الهام از آموزه‌های قرآنی و دینی، بزرگ‌ترین فداکاری‌ها را انجام دادند. بنابراین اگر قرآن در متن زندگی مردم قرار گیرد، می‌تواند همان روحیه و حرکت را در جامعه زنده نگه دارد.

به اعتقاد من ظرفیت‌های قرآن نامحدود است و هنوز بخش بزرگی از این ظرفیت‌ها برای ما ناشناخته باقی مانده است. هرچه بیشتر در آیات قرآن تدبیر کنیم، افق‌های تازه‌تری پیش روی ما گشوده می‌شود.

به همین دلیل، معتقدم یکی از وظایف مهم ما این است که قرآن را هرچه بیشتر مردمی کنیم. باید امکانی فراهم شود که مردم با قرآن انس بگیرند، مفاهیم آن را بفهمند و آن را در زندگی خود به کار بگیرند. زیرا همین مردم بودند که انقلاب را به ثمر رساندند و در سال‌های دفاع مقدس نیز از این سرزمین دفاع کردند. اگر ارتباط آن‌ها با قرآن عمیق‌تر شود، آینده جامعه نیز روشن‌تر خواهد بود.

وقتی به گذشته و مسیر فعالیت‌های قرآنی در شهر مشهد نگاه می‌کنم، همیشه به یک نکته مهم می‌رسم؛ اینکه بخش درخور توجهی از درخشش این شهر در عرصه قرآن کشور، به حضور و نقش اثرگذار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب، در مشهد بازمی‌گردد. این تأثیرگذاری فقط مربوط به سال‌های پس از انقلاب نیست، بلکه ریشه‌های آن را می‌توان در سال‌های پیش از انقلاب اسلامی نیز به وضوح مشاهده کرد.

من خودم از نزدیک شاهد بخشی از آن فضا بوده‌ام. در آن سال‌ها جلسات قرآنی که ایشان در مشهد برگزار می‌کردند، حال و هوای خاصی داشت و جمعیت زیادی در آن شرکت می‌کردند. در واقع، علاقه و توجه ایشان به قرآن فقط در حد توصیه و سخن نبود، بلکه به صورت عملی در برگزاری محافل، جلسات تفسیر و نشست‌های قرآنی نمود پیدا می‌کرد. همین حضور فعال و مداوم باعث شده بود فضای قرآنی در مشهد رونق خاصی بگیرد.

یکی از ویژگی‌های مهم جلسات قرآنی ایشان، شیوه برگزاری این محافل بود. برخلاف بسیاری از جلسات که فقط بر قرائت تمرکز داشتند، ایشان ابتدا تلاش می‌کردند مفاهیم آیات قرآن را برای مردم توضیح دهند. ابتدا تفسیر و معنای آیات بیان می‌شد و پس از آن تلاوت انجام می‌گرفت. این روش باعث می‌شد مخاطبان فقط شنونده یک صدای زیبا نباشند، بلکه با فهم و درک عمیق‌تری به آیات گوش دهند. به نظر من، این نکته بسیار مهمی است که امروز هم باید برگزارکنندگان محافل قرآنی به آن توجه کنند؛ اینکه مردم ابتدا با پیام آیات آشنا شوند و سپس تلاوت را بشنوند.

یادم هست جلسات تفسیر قرآن که ایشان در مسجد امام حسن مجتبی^(ع) برگزار می‌کردند، آن قدر پرجمعیت بود که گاهی فضای داخل مسجد پاسخگوی جمعیت نبود. مردم حتی بر پشت بام‌ها می‌نشستند تا بتوانند در این جلسات شرکت کنند. این صحنه‌ها نشان می‌داد که جامعه تشنه شنیدن معارف قرآنی است و وقتی این معارف با زبان قابل فهم و صمیمی ارائه شود، مردم با جان و دل از آن استقبال می‌کنند.

در آن جلسات همیشه قرآن محور اصلی گفت‌وگوها بود. حتی وقتی موضوعات اجتماعی یا فرهنگی مطرح می‌شد، ایشان تلاش می‌کردند ریشه و مبنای آن را در آیات قرآن نشان دهند. از همان زمان می‌شد فهمید که نگاه ایشان به قرآن، نگاهی عمیق و راهبردی است؛ نگاهی که قرآن را فقط کتابی برای قرائت یا مناسک عبادی نمی‌داند، بلکه آن را راهنمای زندگی فردی و اجتماعی می‌بیند.

یکی از نکات مهمی که بعدها بیشتر برای من روشن شد، توجه ویژه ایشان به جایگاه قرآن در نظام آموزشی حوزه‌های علمیه بود. پیش از انقلاب، در برنامه‌های درسی حوزه‌ها بیشتر بر علوم رایج حوزوی مانند ادبیات عرب، فقه، اصول و فلسفه تمرکز می‌شد و به آموزش مستقیم قرآن و تدبر در آیات کمتر پرداخته می‌شد. اما آیت‌الله خامنه‌ای از همان زمان معتقد بودند که قرآن باید در متن این آموزش‌ها قرار بگیرد.

ایشان بارها تأکید کرده‌اند که علوم مختلف اسلامی باید از دل آیات قرآن استخراج شوند. یعنی فقه، اصول، فلسفه، اخلاق و دیگر معارف دینی اگر ریشه در قرآن داشته باشند، هم عمق بیشتری پیدا می‌کنند و هم انسجام بهتری خواهند داشت. این نگاه در واقع نوعی بازگشت به سرچشمه اصلی معارف اسلامی است.

البته ایشان همواره تأکید می‌کنند که منظور از «قرآن محوری» به هیچ وجه «قرآن‌بستگی» نیست. یعنی این طور نیست که بگوییم انسان به علوم دیگر نیازی ندارد، بلکه منظور این است که قرآن باید محور و چراغ راه باشد و سایر علوم در کنار آن مورد استفاده قرار گیرند. درحقیقت، علوم مختلف می‌توانند به فهم بهتر قرآن و تحقق آموزه‌های آن در زندگی کمک کنند.